

(Andonović, 1913). Jovan Tomić je govorio o bugarskom jeziku u kome "ne postoji reč zahvalnost", pa da je "nisu pozajmili od Rusa i od Francuza, ne bi je nikako ni imali" (Jovan Tomić, 1913).

Po Beliću bugarsko društvo je bilo "otrovano nadrikulturnim radom", "hranjeno lažnim bajkama o svojoj veličini, ne deleći tačno dobro od zla, ono je, kao svaki skorojević, ispunilo svoju dušu samo sobom i nikoga više nije htelo znati", pa slom 1913. nije bio samo vojni, već "slom celoga društva, vođenog pogrešnim i lažnim putevima". Smatrao je da je "naivni narod" počeo verovati "da je on Bogom i celim svetom izabran da izvrši na Balkanu velika dela", da je "carstvo" bilo već proglašeno, "trabalo ga je sada pošto poto – stvoriti", pa se razvila "psihoza" o "natčovečanskoj snazi bugarskoj i vera u mesijanizam bugarskog naroda". Tvrdio je da su se ispoljili "najbestidniji pljačkaški nagoni" koji su bili "udruženi sa životinjskim instinktom pobesnele zveri", da "nikada narod nije otkrio svoju prljavu dušu – kao sada bugarski, predvođen najboljim sinovima svojim", da "nikada narod u svojoj nesreći nije tako nisko pao kao u ovome ratu bugarski", da je to "najveći poraz koji se može desiti jednom narodu: da padne ispod one granice koja deli ljude od onih koji se tim imenom ne mogu nazvati". Zaključio je da nisu preterane reči bugarskog pesnika Vezova: "O moj narode! Tvojoj duši heroizam milosrđa nije poznat; Svirepost – to je svojstven elemenat bugarskoj prirodi! Mi je sisamo sa zatrovanim mlekom naših matera robinja". Pisao je da mu je teško da daje ostale primere bugarskog svirepstva i da ga je stid »što su se oni do danas nazivali Slovenima«. »Stid me je ne za njih, nego za Slovene. I nikad do današnjeg dana nije bilo tako mnogo istine u rečima bugarske inteligencije, da u njima nema slovenske krvi. Jer, ako je i bilo nekada, ona je primila sve osobine divljačke, iako je ostao u ustima njenih nosilaca slovenski jezik". Tvrdio je da bi bolje bilo "da se u njima zadržala slovenska krv, ma im ostao i tatarski jezik" (Belić, 1913).

"Karakterologiju" Bugara Jovan Cvijić je razmatrao baveći se prvenstveno etnografijom "Makedonskih Slovena". I on je pisao o "poznatoj bugarskoj megalomaniji i izbezumljenosti", a razmišljajući o granicama Srbije i mogućim uticajima susednih naroda pretpostavljao da će dve granice, bugarska i albanska "biti neprijateljske i nekulturne granice, i nepovoljno će uticati na kulturno razvijanje naročito pograničnih pojaseva Srbije" (Cvijić, 1914). Iako je pisao o stvaranju bugarskog "ambicioznog i imperialističkog programa" (Cvijić, 1921), ipak je verovao da su Srbi i Bugari "po mnogim osobinama gotovo jedan isti narod", ali i isticao da se Srbi od pravih Bugara "znatno razikuju i po antropološkom tipu a naročito po psihičkim osobinama; ove su razlike mnogo znatnije no jezične" (Cvijić, 1913).

Jaša Tomić je pisao o "hvaljenim i razmaženim Bugarima" koji su u ratu 1913. izgubili ugled jer su "mučki" napadali, imali običaj da "kolju i peku ranjenike, da sramote i beščaste ženskinje, pa čak i decu", jer su pokušali da "najdrskijim bezočnim lažima, varaju Evropu i ceo svet", pa je "ona politura, kojom su se premazali Bugari, da izgledaju u očima Evrope kulturni, pala s njih i pokazali su, da ne samo nisu kulturni, nego su još do krajnosti neotesani". Bugari su se "poslednji oslobodili, i bili najslabije kulture", bili su i "najvećma uobraženi". Pominjao je "slovensku pitomost i bugarsku bezdušnost prema pobeđenima", odsustvo gostoprimstva kod Bugara, kao i da je u njihovom "karakteru" prisutna "velika nepoverljivost, preterana sebičnost i žudnja za spletkarenjem". Tvrdio je da je Srbija bila balkanska pepeljuga, a Bugarska maza, a da "još nikog nisu mazili, a da ga nisu pokvarili i razvratili". Razmaženost je od Bugara napravila "narod uobražen, njihova pohlepljivost posta bezgranična", pa se u bugarskom narodu razvila "prava megalomanija". Bugarska je računala "da je ona balkanska kraljica i da će svakog moći upotrebiti u svoju korist", pa se "manje spremala za ozbiljne događaje, a više je sanjala", zbog čega se povećala bugarska "uobraženost, nadutost", odnosno, "nisu radili na tome da budu što veći, nego da izgledaju što veći", pa su "sami sebe toliko precenjivali, da je bilo drugim balkanskim narodima neobično teško i razgovarati s njima". Bili su divlji, "kao da su u Arnauta učili ratovanje", predavali su se pa na prevaru otpočinjali napad, ranjenike mrcvarili "pekli ih žive na ražnju", umrle od kolere bacali u reke da "unesu koleru u srpske vodove, inače su bili bezuslovno i – hrabri". Zaključivao je "da u njihovu ratovanju ne beše onoliko mučkoga, podmukloga, divljačkoga, srpski bi ih vojnik do krajnosti cenio", jer "divljački nalet se ne može meriti sa čistim oduševljenjem". Po Tomiću "sve srpsko budilo je zavist u Bugara", ali je ipak priznavao da je i među njima bilo trezvenih političara, duševnih oficira, "ali behu u manjini". Bugari su ratovali da "po tatarski istrebe sve što nije njihovo i što ne može odmah da bude njihovo", bili su "balkanski divljaci, kao Arnauti, samo su nešto malo premazani evropskom kulturom", dok su u stvari "bezobzirni do krajnosti" i do cilja dolaze "surovošću, verolomstvom i ma kojim načinom" (Tomić, 1914).

Drugi balkanski rat doneo je i teze da su Bugari "jedini došli na Balkan kao zavojevači", pa su primili srpsku kulturu i srpski jezik, "samo malo grublji i sa zališnim dodacima". Smatralo se da je odlika "te rase da je vrlo surova prema pokorenim narodima, a vrlo poslušna kao pokorena", da se "tatarski karakter" Bugara "premaže bojom, kulturom i rasom Slovena", da su "sebičnjaci i laskavci iz koristoljublja". Nazivani su ironično "rusko ljubimče, dete sreće, 'vredna Bugarija'". Tvrdilo se da su »nemajući u svojoj nekad vladajućoj rasi ljudi sposobnih za upravljanje zemljom«, takve »pozajmljivali iz srpskog elementa«, a "kao bistrijima i živahnijima od pravih Bugara, njima je to davato po pravu". Bugari su se pokazali "vrlo lakomi i uvek gotovi da lete i na svoje i na tuđe", pa su se "posle laskavog i lukavo sračunjenoga pisanja židovske štampe o njima, zaljubili sami u sebe"; to su "bugarski šovinistički drekavci". Postavljalo se pitanje "odkuda ta sebičnost, neblagodarnost, nevera kod Bugara", i odgovaralo da "valja uvek imati na umu da u Bugarima ima nešto i tatarske krvi, koja prenosi s oca na sina, s roba na slobodnoga građanina, sve ružne navike porekla. Sem toga, Bugari su evropske miraždžije: sve su dobili na poklon, i sa toga su tako besni". Uzroci "verolomstva" traženi su "u krvi njihovoj", pa se navodilo da "valja računati s jednom činjenicom koja se lako ne menja" jer su se kod Bugara "najbolje ispoljili ti zakoni nasleđa. Tamo se bilo sastalo zlo i gore, da se malo porazgovore". Kod njihovih ministara Bugara "s mešovitim krvlju" uvek je "preovlađivala tatarska: sebična, zavidljiva, surova i grabljivačka", a ostali Sloveni su Bugare gledali kao "Kajine Slovenstva" (Stepanović, 1913).